

**2008 KÜRESEL KRİZİ SONRASI DÖNEM TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI PARA POLİTİKASI UYGULAMALARI¹**

Dr. Öğr. Üyesi Selma ÖNER²

ÖZET

2007 yılı Temmuz ayında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) başlayan finans sektörü ağırlıklı ekonomik sıkıntılar, 2008 yılı Eylül ayında ABD'nin en büyük bankalarından biri olan Lehman Brothers'ın iflas etmesiyle birlikte finansal bir kriz haline gelmiştir. ABD'de başlayan bu kriz, türev enstrümanlarının yoğun olarak kullanılması ve tüm ülkelerin finans piyasalarının birbirleriyle olan sıkı entegrasyonu sonucunda diğer ülkelere de sirayet ederek küresel bir kriz halini almıştır. Küresel krizin etkilerinin azaltılması amacıyla gelişmiş ülke para politikası uygulayıcıları, politika faizlerini hızla indirerek finansal piyasalara daha önce görülmemiş boyutlarda likidite enjekte etmeye başlamışlardır. Söz konusu likidite bolluğu, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm merkez bankalarını yeni para politikası stratejileri uygulamaya sevk etmiştir.

2001 yılında Türkiye'de yaşanan krizden çok büyük dersler çıkaran Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), 2001 yılından itibaren döviz kurlarını dalgalanmaya bırakmış ve sabit faiz oranları belirlediği politika stratejilerini uygulamaya başlamıştır. 2008 küresel krizinin yaşandığı döneme söz konusu politika uygulamaları ile giren TCMB, küresel krizin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla yurtdışı ile daha sıkı entegrasyona dayalı stratejiler uygulamıştır. Bu noktadan hareketle çalışmada, 2008 küresel krizi sürecinde ve sonraki dönemlerde TCMB'nin uyguladığı para politikası uygulamaları kronolojik olarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: TCMB, Para Politikası Uygulamaları, 2008 Küresel Krizi, Dalgalı Kur Rejimi, Politika Faizi.

¹ Bu Makale 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Manavgat-Antalya'da düzenlenen ASEAD 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü

1. 2008 YILI ÖNCESİ DÖNEM

1997 yılında yaşanan Asya Krizi, 1998 yılında yaşanan Rusya Krizi ve ardından 1999 yılında yaşanan deprem, Türkiye ekonomisini derinden sarsmış ve ülkeden büyük miktarda sermaye çıkışı yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum, döviz rezervlerinin azalmasına ve likidite sıkışıklığına neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler, faiz oranlarını ve dış borçlanmayı hızla arttırmıştır. Bu olumsuz tabloyu ortadan kaldırmak ve uzun yıllardır kronik bir hal alan enflasyonla mücadele edebilmek amacıyla, 1999 yılı sonunda IMF ile yeni ve kapsamlı bir Stand-By Anlaşması imzalanmıştır.³ Ancak, söz konusu IMF programının başarısız olması, Kasım 2000 ve Şubat 2001'de de finansal krizler yaşanmasına yol açmıştır. 19 Şubat 2001'de Cumhurbaşkanı ile koalisyon hükümeti arasında yaşanan anlaşmazlık, tüm finansal piyasaların güvenini sarsmış ve finansal piyasalardan yüksek miktarda sermaye çıkışına neden olmuştur. Böyle bir ortamda, sabit döviz kuru rejiminin sürdürülebilirliği imkânsız hale gelmiş ve sabit döviz kuru rejimi terk edilmiştir. Buna ilaveten, 25 Nisan 2001'de çıkarılan 4651 sayılı Kanun ile Merkez Bankası fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve politika araçlarını belirleme konusunda bağımsız hale gelmiş ve yüksek enflasyonların temel nedeni olan kamu açıklarının Merkez Bankası kaynakları ile finanse edilmesi uygulamasına son verilmiştir. Ardından, Mayıs 2001'de, finansal piyasalardaki belirsizliğin azaltılması, para ve döviz piyasalarının istikrara kavuşturulması ve makroekonomik dengelerin *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı* adı altında sağlanması amacıyla yeni bir IMF anlaşması imzalanmıştır.⁴

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı 2002 yılı başında revize edilmiş ve enflasyon hedeflemesi stratejesine geçiş için gerekli ön koşulların hazırlanması amacıyla, gelecekte beklenen enflasyon oranına odaklanan ve *Örtük Enflasyon Hedeflemesi Rejimi* olarak adlandırılan bir para politikası stratejisi uygulanmaya başlanmıştır.⁵ Bu süreçte, dalgalı döviz kuru rejiminin de katkısı ile, TCMB'nin faiz oranları üzerindeki hakimiyeti artmış ve faiz oranı, para politikasının temel aracı haline gelmiştir. Ayrıca, döviz kurlarının piyasa mekanizması çerçevesinde belirlendiği; ancak, TCMB'nin gerekli durumlarda döviz piyasalarına müdahale edebileceği açıklanmıştır. Söz konusu açıklamada, TCMB'nin döviz piyasalarına iki durumda müdahale edebileceği belirtilmiştir. Birinci durum, önceden ilan edilen programa göre ve önceden açıklanan limitler dahilinde rezerv biriktirmeye yönelik döviz alım ihaleleri gerçekleştirilmesi; ikinci durum ise döviz kurlarında aşırı oynaklığın olması veya aşırı oynaklığa yol açabilecek gelişmeler yaşanması durumlarıdır.

³ M. Okan Taşar, "Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1), 2010, s. 79.

⁴ Fatih Özatay, "Türkiye'de 2000-2008 Döneminde Para Politikası", *İktisat İşletme ve Finans*, 24 (275), 2009, s. 44-45.

⁵ A. Hakan Kara ve Musa Orak, "Enflasyon Hedeflemesi", *Ekonomik Tartışmalar Konferansı*, (Çevrimiçi) http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/505c4630-cdbb-4ae3-94b3-829571b72a57/enfhed_kara_orak.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-505c4630-cdbb-4ae3-94b3-829571b72a57-m3fBeeF, 10.10.2008, Erişim tarihi: 13.11.2018, s. 29-30.

2006 yılına kadar gerçekleştirilen yapısal reformlar ve TCMB'nin bağımsızlığı ve dalgalı döviz kuru sistemi için atılan adımlar, fiyat istikrarında önemli ilerlemeler kaydedilmesine neden olmuştur. Gerekli ön koşulların sağlandığına karar veren TCMB, 2006 yılından itibaren *Enflasyon Hedeflemesi Rejimini* uygulamaya koymuştur. Bu süreçte, enflasyon hedefleri nokta hedef olarak belirlenmiş ve söz konusu hedef etrafında ± 2 puanlık bir belirsizlik aralığı oluşturulmuştur. Para Politikası Kurulu (PPK), para politikası kararlarında tavsiye veren konumdan karar alıcı konuma geçmiş ve faiz oranlarına ilişkin alınan kararlar gerekçeleri ile birlikte aynı gün ilan edilmeye başlanmıştır.⁶ Ancak, tüm bu girişimlere rağmen, 2006-2008 döneminde enflasyon hedeflenen düzeyin hep üzerinde kalmıştır. Hedeften sapmanın önemli boyutlara ulaşması enflasyon beklentilerini de olumsuz yönde etkilemiş, beklenen enflasyon da tekrar belirgin biçimde hedefin üzerine çıkmıştır. Böylece enflasyon yeniden inatçı bir kimliğe bürünmüştür.⁷

2. 2008 YILI SONRASI DÖNEM

2008 Küresel Krizi, 2008-2009 yılları arasında hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomileri önemli ölçüde etkilemiştir. Küresel piyasalardaki sorunların döviz kurları ve ülke risk primi üzerindeki olumsuz etkilerinin bir sonucu olarak, TCMB para politikasını sıkılaştırmış ve orta vadeli enflasyon hedeflerini yukarı doğru revize etmiştir. Bu çerçevede, TCMB enflasyon hedeflerini 2009 yıl sonu için % 7,5, 2010 yıl sonu için % 6,5 ve 2011 yıl sonu için % 5,5 olarak belirlemiştir. Belirlenen bu hedeflere rağmen, 2008 yıl sonundaki enflasyon oranı, belirsizlik bandının üst sınırının üzerinde % 10,06 olarak gerçekleşmiştir.⁸

2000-2008 döneminde yaşanan tüm bu gelişmeler, enflasyonla mücadele edebilmek için disiplinli bir maliye politikasının gerekliliğini, sağlıksız bir bankacılık sektörünün enflasyonla mücadeleye odaklanmış bağımsız bir para politikası uygulamayı son derece zorlaştırdığını ve para politikasının başarısı açısından iletişim politikasının son derece önemli olduğunu ortaya koymuştur.⁹ Buna ilaveten, 2008-2009 yıllarındaki küresel finansal krizden çıkarılan derslerden biri de finansal istikrarın göz ardı edilmesinin orta ve uzun vadede makroekonomik istikrarı ve fiyat istikrarını tehdit edebileceği olmuştur. Tüm bu küresel koşullar, merkez bankalarını alternatif politika arayışlarına yönlendirmiştir.¹⁰

⁶ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, **Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi**, (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Para+Politikasi+Cerceve>, Erişim tarihi: 12.11.2018.

⁷ Özatay, "Türkiye'de 2000-2008 Döneminde Para Politikası", s. 60-61.

⁸ Müzeyyen Özlem Çetin, "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi", **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, 8 (14), Ocak 2016, s. 82-83.

⁹ Özatay, "Türkiye'de 2000-2008 Döneminde Para Politikası", s. 62.

¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, **Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi**, Erişim tarihi: 12.11.2018.

TCMB de, 2010 yılı sonunda, küresel krizin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla yeni ve geleneksel olmayan bir para politikası hazırlamıştır. Bu doğrultuda, enflasyon hedeflemesi rejimi finansal istikrarı da dikkate alacak şekilde geliştirilmiş ve birden fazla faiz oranının araç olarak kullanıldığı asimetrik ve geniş bir koridor sistemi ve aktif bir likidite politikasına dayalı esnek bir çerçeve benimsenmiştir.¹¹ TCMB, bu dönemde politika araçlarını çeşitlendirmiştir. *Geniş Faiz Koridoru Uygulamasının* yanı sıra *Zorunlu Karşılıklar* ve *Rezerv Opsiyonu Mekanizması* gibi finansal araçlar da kullanılarak, TCMB'nin temel hedefi olan fiyat istikrarı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araçlara ilaveten, Merkez Bankası iletişim politikaları da aktif olarak kullanılmıştır.

2.1. Geniş Faiz Koridoru Uygulaması

Faiz koridoru sisteminde üç farklı faiz oranı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, faiz koridorunun tavanını oluşturan ve likidite ihtiyacı içerisinde olan bir bankanın Merkez Bankası'ndan borçlanırken ödemeyi kabul ettiği faiz oranını ifade eden *borç verme faiz oranı*; ikincisi ise, faiz koridorunun tabanını oluşturan ve fon fazlası olan bir bankanın bu fonu Merkez Bankası'na mevduat şeklinde yatırması durumunda elde edebileceği getiriyi ifade eden *borç alma faiz oranıdır*. Bu iki oran arasında kalan alan *faiz koridoru* olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu koridorun genellikle orta noktasına yakın (simetrik) belirlenen *politika faiz oranı* ise sistemin üçüncü faiz oranı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹² Likidite yönetiminde piyasadaki kısa vadeli faizler politika faizine uyumlu bir düzeyde belirlenmekte iken; faiz koridoru sisteminde amaç, piyasadaki kısa vadeli faizin hedef faiz düzeyine yakın gerçekleşmesi ve belirlenen koridorun dışına çıkmaması olmuştur.¹³

TCMB'nin uygulamaya koyduğu Geniş Faiz Koridoru uygulaması ile sermaye hareketlerinde küresel belirsizliğin arttığı dönemlerde ortaya çıkan oynaklığın azaltılmasına katkıda bulunmak amacıyla, faiz koridoru aşağı yönlü genişletilmekte ve düşük maliyetli likidite yoluyla sağlanan kredi büyümesi sınırlandırılmaktadır. Tam tersine, sermaye hareketlerinin yavaşladığı dönemlerde ise faiz koridoru yukarı yönlü genişletilmektedir.¹⁴ Bu kullanım avantajına rağmen, faiz koridoru uygulaması Merkez Bankası'nın para politikası duruşunun net olarak anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

¹¹ A. Hakan Kara, "Küresel Kriz Sonrası Para Politikası", **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Çalışma Tebliği**, No:12/17, 2012, s. 5.

¹² Başak Tanınmış Yücememiş, Ufuk Alkan ve Canan Dağıdır, "Yeni Bir Para Politikası Aracı Olarak Faiz Koridoru: Türkiye'de Para Politikası Kurulu Faiz Kararlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi", **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, 7(13), 2015, s. 451.

¹³ Fatih Özatay, **Parasal İktisat: Kuram ve Politika**, İkinci Baskı, Ankara, Efil Yayınevi, 2011, s. 431-432.

¹⁴ Yücememiş, Alkan ve Dağıdır, "Yeni Bir Para Politikası Aracı Olarak Faiz Koridoru: Türkiye'de Para Politikası Kurulu Faiz Kararlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi", s. 452.

Parasal aktarım mekanizmasının etkin işleyişine katkısı da göz önüne alındığında, Mart 2016-Eylül 2016 döneminde, faiz koridorunun üst sınırı kademeli olarak toplamda 250 baz puan indirilmiştir. Faiz oranlarının düşmesi sonucunda, 2016 yılında para politikası sadeleştirilmiş ve daha net algılanan bir çerçeve oluşturulmuştur.¹⁵

2.2. Zorunlu Karşılıklar

TCMB, faiz koridorunun etkinliğini arttırmak ve kredi büyümesini etkilemek amacıyla zorunlu karşılıkları da etkin bir şekilde yönetmektedir. Zorunlu karşılık oranlarındaki değişiklikler, bir yandan bankaların kredi vermek için kullanabilecekleri *likidite miktarını*; diğer yandan ise, TCMB'nin Eylül 2010'dan itibaren zorunlu karşılıklara faiz ödeme uygulamasına son vermiş olması neticesinde, bankaların *maliyetlerini* etkilemektedir.

TCMB'nin finansal istikrarın sağlanmasına yönelik yeni düzenlemelerinden biri de, bankaların borçluluk düzeyini sınırlamayı amaçlayan ve 2013 yılında izleme amaçlı olarak uygulamaya konan *kaldıraca dayalı zorunlu karşılık uygulamasıdır*. Buna göre, mevcut duruma kıyasla kaldıraç oranlarını aşırı düzeylere çıkaran bankalara ek zorunlu karşılık uygulanması getirilmesini amaçlayan kaldıraca dayalı zorunlu karşılık uygulaması gündeme gelmiştir. TCMB'nin para politikasına konu olan kaldıraca oranı, Basel III çerçevesinde, “Ana Sermaye / (Pasif Toplamı + Bilanço Dışı Kalemler)” şeklinde hesaplanmış ve bu oranın ilave zorunlu karşılık yükümlülüğü getirilmesini gerektirecek olan üst limitinin, 2015 yılının son çeyreğine kadar kademeli olarak % 5'e çıkarılması ve bu seviyede devam edilmesi hedeflenmiştir.¹⁶

2.3. Rezerv Opsiyonu Mekanizması

TCMB'nin faiz koridoru uygulaması yoluyla, fiyat istikrarını elde etme konusunda elini daha da güçlendirmesine rağmen, 2010 yılının ortalarından itibaren hızlanan kısa vadeli sermaye hareketleri, 12 Eylül 2011 tarihinden itibaren, faiz koridoru uygulamasının yanı sıra, Rezerv Opsiyonu Mekanizmasının da kullanılmaya başlanmasına neden olmuştur. *Rezerv Opsiyonu Mekanizması*, bankaların TCMB nezdinde tutmakla yükümlü oldukları yabancı para ve TL cinsinden zorunlu karşılıklardan sadece TL cinsinden olanların belirli bir oranının yabancı para ve altın cinsinden tutulabilmesine imkân tanıyan sistemdir. Bu sistemin hayata geçirilmesi ile birlikte, TL cinsinden tutulması gereken zorunlu karşılıkların maksimum % 60'ına kadarının yabancı para ve % 30'una kadarının altın cinsinden tutulabilmesine imkân sağlanmış ve böylece, bankaların likidite yönetimine esneklik kazandırılmıştır.

¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, **Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi**, Erişim tarihi: 12.11.2018.

¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, **2013 Yılı Para ve Kur Politikası**, Ankara, 2012, s. 28-30.

Diğer taraftan, yabancı para ve altın cinsinden borçlanma maliyetinin TL ile kıyaslandığında daha düşük olması nedeniyle, bankaların doğrudan yabancı para cinsinden borçlanmaları veya para swapı işlemi yaparak TL cinsinden tutulması gereken zorunlu karşılıkları yabancı para cinsinden tutmaları neticesinde, bankalar açısından önemli bir maliyet avantajı elde edilmiştir.¹⁷

2.4. Merkez Bankası İletişim Politikaları

TCMB, 2008 Küresel Krizi sonrasında finansal istikrarın sağlanabilmesi amacıyla, Merkez Bankası iletişim politikası araçlarını da kullanmaktadır. Söz konusu iletişim araçları şöyle sıralanabilmektedir:¹⁸

- **PPK Toplantıları ve Duyuruları:** Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan 27 Ocak 2017 tarihli değişiklik ile 2017 yılından itibaren yılda en az 8 kez düzenleneceği kararlaştırılan PPK toplantılarında alınan para politikası kararları ve söz konusu kararların kısa gerekçeleri, toplantının hemen ardından saat 14.00'da; PPK'nın yaptığı değerlendirmeleri içeren toplantı özetleri ise 5 iş günü içerisinde Merkez Bankası'nın internet sayfasında yayınlanmaktadır.
- **Raporlar ve Diğer Duyurular:** Enflasyon verilerinin açıklanmasını takiben yayınlanan *Aylık Fiyat Gelişmeleri Raporu* ile finansal sisteme ilişkin ayrıntılı analizleri içeren *Finansal İstikrar Raporu* da, Merkez Bankası'nın önemli iletişim politikası araçları arasında yer almaktadır. Para ve kur politikasına ilişkin yapılan duyurular da yine önemli bir yere sahiptir.
- **Merkez Bankası Sunumları:** Merkez Bankası Başkanı tarafından Merkez Bankası'nın faaliyetleri ve para politikası uygulamaları hakkında, Bakanlar Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu ve diğer platformlarda yapılan sunumlarda da kamuoyu bilgilendirilmektedir.
- **İletişim Politikasında Yapılan Değişiklikler:** Farklı hedef kitlelerin bilgi ihtiyaçlarının karşılanması ve kamuoyuyla iletişimi güçlendirmek amacıyla, 2016 yılında Merkez Bankası iletişim politikasında yapılan yenilikler de önem arz etmektedir. Söz konusu yenilikler şöyle sıralanabilmektedir:
 - Reel sektör temsilcileri ve finans kuruluşlarıyla düzenli toplantılar yapılması.
 - Yatırımcı ve analistlerle yapılan teknik içerikli görüşmelerin sayısının ve kapsamının artırılması.
 - İletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda, sosyal medya araçlarının daha aktif şekilde kullanılması.

¹⁷ Abdülkadir Tuna, Selma Öner ve Hakan Öner, "Rezerv Opsiyonu Mekanizmasının Optimal Kullanımı ve Türk Bankacılık Sektörü Açısından Maliyet Analizi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 2, 2015, s. 224-225.

¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, *Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi*, Erişim tarihi: 12.11.2018.

- Çalışanlarının görüşlerini kamuoyu ile paylaşabilmeleri, tartışmaya açmaları ve ekonomi gündemine katkıda bulunabilmeleri amacıyla, Merkezin Güncesi adlı bir blog sitesinin açılması.

SONUÇ

2002-2005 Örtük Enflasyon Hedeflemesi döneminde enflasyonla mücadelede elde edilen başarılarla rağmen, 2006-2008 döneminde enflasyon hep hedeflenen düzeyin üzerinde kalmıştır. Hedeften sapmanın önemli boyutlara ulaşması enflasyon beklentilerini de olumsuz yönde etkilemiş, beklenen enflasyon da tekrar belirgin biçimde hedefin üzerine çıkmıştır. Böylece enflasyon yeniden inatçı bir kimliğe bürünmüştür. Söz konusu dönemde gözlenen diğer bir olumsuz gelişme de büyüme hızındaki yavaşlama olmuştur. Buna ilaveten, 2008 yılında yaşanan küresel kriz tabloyu daha da kötüleştirmiştir. Yaşanan tüm bu olumsuz gelişmeler, enflasyonla mücadele edebilmek için disiplinli bir maliye politikasının ve sağlıklı bir bankacılık sektörünün gerekliliğini, finansal istikrarın göz ardı edilmesinin orta ve uzun vadede makroekonomik istikrarı ve fiyat istikrarını tehdit edebileceğini ve para politikasının başarısı açısından iletişim politikasının son derece önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktadan hareketle, TCMB 2010 yılı sonunda yeni ve geleneksel olmayan bir para politikası hazırlamıştır. Enflasyon hedeflemesi rejimi, finansal istikrarı da dikkate alacak şekilde geliştirilmiş ve birden fazla faiz oranının araç olarak kullanıldığı asimetrik ve geniş bir koridor sistemi ve aktif bir likidite politikasına dayalı esnek bir çerçeve benimsenmiştir. TCMB, bu dönemde politika araçlarını da Geniş Faiz Koridoru Uygulamasını, Zorunlu Karşılıkları, Rezerv Opsiyonu Mekanizmasını ve iletişim politikası araçlarını da içerecek şekilde çeşitlendirmiştir.

KAYNAKÇA

KARA, A. Hakan ve ORAK, Musa. (2008). “Enflasyon Hedeflemesi”, **Ekonomik Tartışmalar Konferansı**, (Çevrimiçi) http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/505c4630-cdbb-4ae3-94b3-829571b72a57/enfhed_kara_orak.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-505c4630-cdbb-4ae3-94b3-829571b72a57-m3fBeeF, Erişim tarihi: 13.11.2018.

KARA, A. Hakan. (2012). “Küresel Kriz Sonrası Para Politikası”, **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Çalışma Tebliği**, No:12/17.

ÇETİN, Müzeyyen Özlem. (2016). “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi”, **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, 8 (14), 67-101.

ÖZATAY, Fatih. (2009). “Türkiye’de 2000-2008 Döneminde Para Politikası”, **İktisat İşletme ve Finans**, 24 (275), 37-65.

ÖZATAY, Fatih. (2011). **Parasal İktisat: Kuram ve Politika**, İkinci Baskı, Ankara, Efil Yayınevi.

TAŞAR, M. Okan. (2010). “Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, 3(1), 76-97.

TUNA, Abdülkadir, ÖNER, Selma ve ÖNER, Hakan. (2015). “Rezerv Opsiyonu Mekanizmasının Optimal Kullanımı ve Türk Bankacılık Sektörü Açısından Maliyet Analizi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 2, s. 219-232.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2012). **2013 Yılı Para ve Kur Politikası**, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. **Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi**, (Çevrimiçi)
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Para+Politikasi+Cerceve>, Erişim tarihi: 12.11.2018.

YÜCEMEMİŞ, Başak Tanınmış, ALKAN, Ufuk ve DAĞIDIR, Canan. (2015) "Yeni Bir Para Politikası Aracı Olarak Faiz Koridoru: Türkiye’de Para Politikası Kurulu Faiz Kararlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi", **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, 7(13), 449-478.